

Концепція «Української бібліотечної енциклопедії» (Проект).

Бібліотеки є одним з основних суспільних інститутів, які забезпечують громадянам право на вільний доступ до інформації, знань, залучення до цінностей національної та світової культури, науки, освіти.

Сучасний етап розвитку бібліотечної справи в Україні характеризується динамічним оновленням теоретичних концепцій та започаткуванням нових напрямів практичної діяльності в цій сфері.

З'являються нові терміни, розробляються інноваційні напрями та форми діяльності бібліотек.

Практичну діяльність у бібліотечній сфері визначають процеси бібліотечної інтеграції, розвитку нових інформаційних технологій, соціокультурної діяльності.

Останнім часом бібліотечна справа в Україні перебуває під помітним впливом світових тенденцій розвитку інформаційного суспільства – вітчизняні бібліотеки дедалі активніше долучаються до процесів глобалізації й уніфікації інформаційно-бібліотечної сфери.

Разом з тим актуальним залишається завдання збереження національних традицій й особливості в організації діяльності бібліотек.

Україна має тисячолітню традицію заснування книгозбірень як скарбниць знань, накопичених людством; широку мережу бібліотек, серед яких є кілька, що входять до числа найбільших у світі; вибудовану систему підготовки і підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів; наукові школи бібліотекознавців, бібліографознавців, документознавців; різноманітні фахові періодичні та продовжувані видання.

Розвиток бібліотечної справи і бібліотекознавства в Україні досяг того рівня, коли необхідними стають потреба в систематизації та узагальненні знань у цій сфері, що може бути здійснено шляхом укладання спеціалізованої галузевої енциклопедії.

Бібліотечні енциклопедії вже видано в низці країн: Великобританії, Німеччині, Польщі, США, Російській Федерації.

Україна не має своєї бібліотечної енциклопедії. Тому підготовка такого видання показуватиме якісно новий рівень розвитку бібліотечної справи в Україні, сприятиме укріпленню її позитивного міжнародного іміджу як держави з багатими культурними традиціями і здобутками.

Основна мета «Української бібліотечної енциклопедії» (УБЕ) – представити бібліотечну справу в Україні як важливу складову української культури і науки, узагальнити та систематизувати знання в бібліотечній сфері, уніфікувати термінологію.

Основними критеріями, що покладаються в основу створення УБЕ, є актуальність, науковість, вичерпність та достовірність інформації.

Актуальність підготовки УБЕ зумовлена необхідністю систематизації та узагальнення сучасних знань у вітчизняній бібліотечній сфері.

Критерій вичерпності ставить перед авторами УБЕ завдання максимально всебічного розкриття в концентрованій формі основних понять бібліотечної справи та, частково, суміжних сфер діяльності (книгознавства, архівознавства, документознавства тощо).

Застосування критерію науковості дасть змогу досягти максимальної об'єктивності у висвітленні стану бібліотечної справи, достатньої обґрунтованості, коли зміст окремої статті має бути виваженим, збалансованим, вичерпним, ґрунтуватися на самокритичності й водночас не містити другорядних, несуттєвих деталей.

Достовірність визначає ступінь об'єктивного, точного відображення подій, фактів, що мали місце в бібліотечній справі України.

За характером інформації УБЕ буде спеціалізованою галузевою енциклопедією. За цільовим та читацьким призначенням – науково-популярна енциклопедія, адресована науковцям, викладачам, аспірантам, студентам, фахівцям бібліотечної та суміжних сфер, а також широкому колу читачів.

За структурою основного тексту УБЕ буде алфавітною. До енциклопедії ввійде інформація про історію та сучасний стан бібліотечної справи в Україні, мережу бібліотек, бібліотеки – методичні центри, науково-дослідну, бібліографічну, методичну діяльність бібліотек, бібліотечні фонди, користувачів бібліотек, бібліотечні кадри, упровадження нових інформаційних технологій у практику діяльності бібліотек; діячів бібліотечної сфери, окремі питання суміжних наук та дисциплін тощо.

УБЕ, відповідно до сучасних наукових концепцій, представить бібліотеку як складну інформаційну систему, яку складають чотири елементи: документний фонд, користувачі бібліотек, бібліотечний персонал та матеріально-технічна база.

Статті УБЕ за типами розподіляться на:

– статті-огляди, які будуть найбільшими за обсягом та висвітлюватимуть найважливіші питання енциклопедії;

– статті-довідки, які переважатимуть в УБЕ та наводитимуть інформацію про сучасний стан певного питання або будуть присвячені певній особі чи організації;

– статті-дефініції, в яких стисло визначатиметься термін, винесений у назву статті, та надаватиметься етимологічна довідка у разі, якщо термін – слово іншомовного походження;

– статті-відсилання, які матимуть допоміжне значення та спрямовуватимуть читача до іншої статті.

Енциклопедія буде формуватися за 11 основними тематичними розділами:

1. Бібліотеки України. Даний розділ становитимуть оглядові статті про бібліотечну мережу України, національні, державні бібліотеки, регіональні бібліотеки, інші бібліотеки – методичні центри, а також найбільші вишівські бібліотеки України тощо.

2. Бібліотечні об'єднання і асоціації, гуртки, з'їзди, наради. Статті про Українську бібліотечну асоціацію, Асоціацію бібліотек України, інші громадські організації, які функціонують у бібліотечній сфері; бібліотечні з'їзди, наради тощо.

3. Бібліотечні фонди. Розділ буде сформовано зі статей про комплектування, організацію, збереження бібліотечних фондів; списання документів; каталогізування документів, організацію бібліотечних каталогів; книжкові пам'ятки, у тому числі пам'ятки-колекції тощо.

4. Користувачі бібліотек. Інформаційна та соціокультурна діяльність бібліотек. До розділу ввійде інформація про контингент користувачів бібліотек, бібліотечне обслуговування; інформаційну та соціокультурну діяльність бібліотек.

5. Інформаційні технології в діяльності бібліотек. Розділ сформує статті про автоматизацію бібліотечних процесів, автоматизовані бібліотечно-інформаційні системи, електронні бібліотеки тощо.

6. Науково-дослідна та методична діяльність бібліотек. Статті про різні форми і методи науково-дослідної та методичної діяльності бібліотек.

7. Бібліографічна діяльність. Розділ міститиме статті про основні функції та види бібліографічної діяльності.

8. Управління бібліотечною справою. Бібліотечні кадри. До цього розділу ввійдуть матеріали про нормативно-правове забезпечення діяльності бібліотек, управління бібліотекою (статут, структура, штатний розпис, планування, звітність тощо), кваліфікаційні вимоги до бібліотечних фахівців, порядок підготовки таких фахівців, підвищення їхньої кваліфікації, навчальні заклади, які готують бібліотечні кадри, та ін.

9. Історія бібліотечної справи України. Розділ міститиме оглядові статті про становлення та розвиток бібліотечної справи в Україні в цілому та окремих регіонах.

10. Фахові видання. Основу розділу становитимуть статті-довідки про вітчизняні періодичні видання та видання, що продовжуються, з питань бібліотечної справи.

11. Персоналії. Розділ міститиме статті про науковців, організаторів бібліотечної справи, бібліотечних фахівців-практиків, діяльність яких вплинула на становлення та розвиток бібліотечної справи на територіях, які зараз входять до складу Української держави, а також про фахівців бібліотечної справи – наших сучасників, які здобули науковий ступінь доктора наук.

Допоміжний апарат УБЕ буде містити: передмову, список скорочень, допоміжний покажчик, пристатейні бібліографічні списки.

Видання планується ілюструвати світлинами бібліотек, окремих документів, портретами діячів бібліотечної сфери, таблицями, діаграмами тощо.

Основу авторського колективу УБЕ складуть фахівці Національної парламентської бібліотеки України. До написання окремих статей залучатимуться представники провідних науково-дослідних установ у сфері бібліотекознавства, бібліографознавства, регіональних та галузевих бібліотек, архівознавці, документознавці *(Концепція «Української бібліотечної енциклопедії». Проект // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2011. – № 2. – С. 5–7).*